

Samenleving

Exodus, hulpverlening aan ex-gewdetineerden, bestaat 30 jaar

Scheidslijn tussen helper en helpende vervaagt

Op de goede weg heet het project waar bewoners van Exodus Leiden samen met studenten van een Leids Studentenhuis aan werkten. Ze zamelden geld in voor jonge kinderen in Afrikaanse gevangenissen. De opbrengst van een maandenlange actie bleek ruim 15.000 euro. Mooi om dat mensen die na hun detentie werken aan hun eigen toekomstperspectief, zich ook inzetten voor het toekomstperspectief van anderen.

Exodus ontstond in 1981 door een initiatief van het justitiepastoraat. Veel gedetineerden gingen namelijk gevangenis in, gevangenis uit. En er was tijdens de detentie pastorale steun maar na de detentie ontbrak vaak alle steun. Vanuit het justitiepastoraat werd er met vrijwilligers een open huis

Dertig jaar geleden startte Exodus met een ontmoetingsplek voor ex-gedetineerden. Het groeide uit tot een landelijke organisatie die ex-gedetineerden begeleidt om na een gevangenisperiode succesvol terug te keren in de maatschappij. En volgens Jan Eerbeek en Rien Timmer van Exodus vervaagt daarbij de grens tussen helper en geholpene.



die (ex-)gedetineerde die zo heel anders lijkt, leer en ervaar je heel veel waardevols voor jezelf. Velen vinden dit vrijwilligerswerk een soort 'praktisch kerk-zijn', ook als zij de kerk niet (meer) zo vaak van binnen zien. De (ex-)gedetineerde is zo niet alleen voorwerp van hulpverlening, maar van waarde voor de ontmoeting met de ander.

Exodus koos er vanaf het begin voor mensen aan te spreken op hun eigen verantwoordelijkheid en zelfstandigheid. In zorg- en welzijnsland heeft dat doorgaans het karakter gekregen van toenemend 'consumentisme'. De patiënt of hulpzoeker is 'cliënt' geworden, zorg en begeleiding producten, vast omschreven en met een prijs. In een Exodushuis spreken we over bewoners: mensen die zelf verantwoordelijk zijn

opgezet, maar gedetineerden na hun detentie terecht konden. Ze konden er ook voor hen bekende vrijwilligers en pastores ontmoeten.

Gerund door vrijwilligers was het huis twee dagdelen per week geopend voor een gezamenlijke maaltijd, ontspanning en creatieve activiteiten, maar vooral voor ontmoeting en persoonlijke aandacht. Al snel bleek de behoefte aan veel meer begeleiding. Daarom werd in 1986 het eerste Exodushuis in Den Haag geopend.

Exodus ontstond met grote steun van de kerken. Een particulier initiatief van betrokken mensen vulde een gat in de zorg na de detentie. Er kwam een effectief nazorgprogramma met een strakke structuur.

Na het eerste, lokale, initiatief volgden twee huizen, in Utrecht en Amsterdam. En zo groeide in de loop van 30 jaar Exodus uit tot een landelijke organisatie met 11 huizen, jaarlijks 450 bewoners, 230 betaalde medewerkers en een kleine 2000 vrijwilligers die meewerken in de huizen, in maatjesprojecten binnen en buiten gevangnissen en in het justitiepastoraat.

Complex

Exodus wil een bijdrage leveren aan het terugdringen van de criminaliteit. Veel gedetineerden bevinden zich door een complexe problematiek op persoonlijk en maatschappelijk gebied in een vicieuze cirkel die ze op eigen kracht niet kunnen doorbreken.

Het Exodusprogramma is breed samengesteld. Het richt zich op leren leven op alle levensgebieden: wonen, werken, relaties en zingeving. Het kent ook een breed netwerk van kerken, werkgevers, woningcorporaties, hulpverleningsinstellingen en instellingen als reclassering en gevangeniswezen. We bieden bewoners zo concreet een maatschappelijk perspectief in werk en huisvesting. Door het schep-



Prinses Máxima sprak met bewoners van het Exodushuis in Alkmaar. Foto Exodus

pen van kansen voor mensen hopen we de criminaliteitsspiraal te doorbreken. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt het programma bijzonder succesvol. Uit diverse studies blijkt dat (ex-)gedetineerden na het Exodusprogramma aanzienlijk minder terugvallen in crimineel gedrag. Alle redenen om het 30-jarig bestaan te vieren. Het werk van Exodus laat zien dat er voor ex-gedetineerden, hun relaties en ook voor hun slachtoffers daadwerkelijk perspectief is.

Dit perspectief zit hem niet alleen in de resultaten. Een organisatie als Exodus toont aan dat onze huidige samenleving wel degelijk ruimte biedt aan 'tegendraadse' organisaties op levensbeschouwelijke grondslag.

Dat lijkt niet zo vanzelfsprekend. De afgelopen dertig jaar is

een periode waarin de ontkerkelijking enorm toesloeg. Op identiteit gestoelde organisaties lijken daarmee veel van hun draagvlak verloren te hebben. Toch is juist de breed-christelijke identiteit een belangrijke reden geweest voor de groei van Exodus. Met de ontkerkelijking zijn de zingevingsvragen van mensen niet verdwenen. Gevangenschap werpt mensen terug op de kern van hun bestaan. Veel zoeken de antwoorden op hun levensvragen ook in geloof en bij God.

Welzijnswerk behoorde sinds de jaren '60 in toenemende mate algemeen te zijn te zijn, waardevrij. Inmiddels is er meer en meer de erkenning dat dit niet mogelijk is, sterker nog, dat het niet wenselijk is. Mensen zijn niet waardevrij. Juist bij het motiveren van mensen hun leven te veranderen

spelen waarden, dus ook religieuze waarden, per definitie een belangrijke rol. Natuurlijk vormen huisvesting, opleiding, een baan, voor terugkeer van ex-gedetineerden belangrijke randvoorwaarden voor een succesvolle terugkeer in de samenleving. Maar relaties met mensen en met God zijn vaak de motor om de stap te zetten en het vol te houden.

Vrijwilligers

Ook op een tweede punt lijkt de ontwikkeling van Exodus te gendraden. Voor organisaties is het vinden van vrijwilligers een groeiend probleem. Exodus heeft daar geen noemenswaardige problemen mee. Gevraagd naar hun motivatie geven vrijwilligers uiteenlopende antwoorden. De rode draad is echter duidelijk: in de ontmoeting met de ander,

voor hun leven, mede-verantwoordelijk zijn voor de gang van zaken in huis, voor de omgang met hun vrijwilliger, voor het welslagen van hun terugkeer in de samenleving. Medewerkers en vrijwilligers zijn bereid te begeleiden, te ondersteunen en een tijdje mee te lopen. Maar de verantwoordelijkheid voor iemands leven blijft bij de persoon zelf.

Exodus werd opgericht als organisatie voor (ex-)gedetineerden. Het is nu in toenemende mate een organisatie die ook van de doelgroep zelf is. Zo speelden in de jubileumviering afgelopen oktober bewoners van Exodushuizen een belangrijke rol. Prinses Máxima opende het vernieuwde Exodushuis in Alkmaar, door haar gesprekken met bewoners werd het een bijzondere gebeurtenis.

Het project 'Anne Frank in de gevangenis' dat Exodus samen met de Anne Frank Stichting organiseerde, ontleent zijn kracht mede aan het feit dat gedetineerden hun mede-gedetineerden rondleidden op een tentoonstelling over de thema's van het leven van Anne Frank. En de Leidse actie voor Afrikaanse kindgevangenen werd juist zo'n succes omdat (ex-)gedetineerden hier de verbinding leggen met de problemen daar. Zo krijgen levens betekenis in wederzijdse relaties en vervaagt de scheidslijn tussen helper en geholpene.

Jan Eerbeek en Rien Timmer

Jan Eerbeek en Rien Timmer zijn resp. voorzitter en directeur Exodus Nederland

www.exodus.nl/

